

Σοφία Αντερά, Ουρανία Μπούγα

Η συνήθεια είναι ένα καλώδιο, υφαίνουμε ένα κομμάτι της κλωστής της κάθε μέρα και στο τέλος δεν μπορούμε να την κόψουμε. Horace Mann American Educator 1796-1859[9]

Οι «Συνήθειες του Μυαλού» είναι 16 συμπεριφορές, που χαρακτηρίζουν έξυπνους και διακεκριμένους ανθρώπους. Εκπαιδευτικοί ερευνητές, υπό την καθοδήγηση του Arthur L. Costa, όρισαν τις «Συνήθειες του Μυαλού» ως δεξιότητες που σχετίζονται άμεσα με τη ζωή και είναι απαραίτητες για την επίλυση προβλημάτων και την αποτελεσματική συμμετοχή στην κοινωνία. Προάγουν το στρατηγικό συλλογισμό, την οξυδέρκεια και διορατικότητα, την επιμονή και αποφασιστικότητα, τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη ποικίλων δεξιοτήτων. Η κατανόηση και η εφαρμογή των 16 «Συνηθειών του Μυαλού» παρέχουν στα άτομα ικανότητες για να αντιμετωπίσουν καθημερινές καταστάσεις της ζωής, να ανταποκριθούν σε κοινωνικές περιστάσεις και να κινηθούν με τρόπο που θα φέρει θετικά αποτελέσματα σε κάθε προσπάθεια τους (Arthur L. Costa and Bena Kallick, 2000)[10]. Στο σχολείο της Gottsunda(στη Σουηδία) οι Συνήθειες του Μυαλού είναι μια προσφιλής μέθοδος στους μαθητές/τριες. Τα παιδιά, όπως και κάθε άνθρωπος, δοκιμάζοντας τις διάφορες συνήθειες, εντοπίζουν εκείνη που είτε υποσυνείδητα εφάρμοζαν ως τώρα, είτε ταιριάζει στον τρόπο σκέψης και λήψης αποφάσεών τους. Επιπροσθέτως, γνωρίζοντας 16 συνήθειες αναπτύσσουν εφεδρικές στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, για να αντιμετωπίζουν προβλήματα, διλήμματα και καταστάσεις που απαιτούν αποφάσεις. Μέσα από τις 16 «Συνήθειες του Μυαλού» και τη διδασκαλία τους στο σχολείο της Gottsunda οι εκπαιδευτικοί προσδοκούν να εφοδιάσουν τους μαθητές/τριες με στρατηγικές που έχουν αποδειχθεί βοηθητικές και να ενισχύσουν την ανάπτυξη ικανοτήτων που θα τους θα επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην προσαρμογή τους στο κοινωνικό σύνολο. Συνοπτικά οι 16 «Συνήθειες του Μυαλού» είναι οι εξής:

1. Επιμονή:

Η έννοια της επιμονής προσεγγίζεται ως την ικανότητα παραμονής σε μια προβληματική κατάσταση και την εφαρμογή διαφόρων στρατηγικών μέχρι την επίτευξη της επίλυσης της. Συχνά οι μαθητές/τριες σταματούν την προσπάθεια καθώς θεωρούν ότι «δεν μπορούν να το κάνουν». Η επιμονή επιφέρει την δοκιμαστική εφαρμογή και άλλων στρατηγικών μέχρι την επίλυση. Επίσης, ενισχύει την ικανότητα ανάλυσης μια κατάστασης και την ανάπτυξη μιας δομής για την αντιμετώπιση της.

2. Διαχείριση παρορμητικότητας:

Είναι με άλλα λόγια η σκέψη πριν τη δράση, η κατανόηση του προβλήματος, των δεδομένων και των κατευθύνσεων που αυτό μπορεί να πάρει. Η συλλογή πληροφοριών και η δημιουργία πλάνου δράσης είναι τα πλεονεκτήματα που προσφέρει αυτή η συνήθεια. Όσο αφορά τους μαθητές/τριες τους δίνει το χρόνο να προσεγγίσουν τις εναλλακτικές επιλογές, να κρίνουν και να οργανωθούν. Προάγει την κατανόηση της κατάστασης πριν την αναζήτηση της λύσης της.

3. Ακρόαση με κατανόηση και ενσυναίσθηση:

Πολλοί ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι η ακρόαση με κατανόηση και ενσυναίσθηση αποτελεί χαρακτηριστικό των πολύ έξυπνων ανθρώπων. Η συγκεκριμένη συνήθεια συνδυάζει την ακρόαση των όσων ο ομιλητής λέει και την κατανόηση των αιτίων, για τα οποία αυτά ειπώθηκαν, καθώς και των ιδεών που συνειδητά ή υποσυνείδητα ο ομιλητής προσπαθεί να μεταδώσει. Είναι αυτό που ο Piaget ονομάζει «ξεπέρασμα του εγωκεντρισμού» (“overcoming ego-centrism) και αναπτύσσει στα παιδιά την κριτική σκέψη, μειώνει την επίδραση των προκαταλήψεων και στερεοτύπων, ενισχύει την βαθύτερη και πληρέστερη γνώση του υπό συζήτηση θέματος και δίνει σαφή εικόνα των απόψεων και του τρόπου σκέψης του ομιλητή. Η συνήθεια αυτή μπορεί να καταστήσει οποιαδήποτε συζήτηση εκπαιδευτική διαδικασία και την εκπαιδευτική διαδικασία πολύ πιο αποτελεσματική.

4. Ευέλικτη σκέψη:

Η προσαρμοστικότητα της σκέψης και η πλαστικότητα του ανθρώπινου μυαλού είναι ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα του είδους μας. Στη συνήθεια αυτή ανήκει και η ταυτόχρονη επεξεργασία πληροφοριών αλλά και η αλλαγή της πορείας της σκέψης, όταν προκύπτουν νέα δεδομένα. Δυστυχώς, πολλοί μαθητές/τριες δυσκολεύονται να προσεγγίσουν ένα θέμα από διαφορετική προοπτική ή να κατανοήσουν και να δεχτούν την ύπαρξη και χρησιμότητα μιας εναλλακτικής. Παρόλα αυτά η ικανότητα να αφήνουμε την υποκειμενικότητα μας και να βλέπουμε τα πράγματα από διαφορετική οπτική, αυτό που ο Piaget ονομάζει allocentrism, είναι απαραίτητη για την καθημερινή μας ζωή και αυξάνει τις πιθανότητες κατάληξης σε θετικό αποτέλεσμα

5. Σκέψη για τη σκέψη (μεταγνώση):

Πρόκειται για μια εσωτερική συζήτηση, μια ανασκόπηση της πορείας μέσω της οποίας έφτασε κάποιος σε κάποιο συμπέρασμα, έλυσε ένα πρόβλημα ή πήρε μια απόφαση. Η ανασκόπηση αυτή συνήθως συνοδεύεται από κριτική αξιολόγηση και επαναπροσδιορισμό της διαδικασίας που ακολουθήθηκε ώστε να χρησιμοποιηθεί ανανεωμένη και πιο αποτελεσματική την επόμενη φορά. Η συνήθεια αυτή συμπεριλαμβάνει την γνώση των συναισθημάτων και των ιδεών αλλά και την πρόβλεψη των επιπτώσεων αυτών σε μια κατάσταση ή απόφαση. Ο

σχεδιασμός και η αξιολόγηση μια στρατηγικής, ο καθορισμός των βημάτων και των στοιχείων που αυτός χρειάζεται για να είναι αποτελεσματικός φαίνεται πως είναι μια διαδικασία που ακόμα και ενήλικες δεν έχουν πετύχει (Whimbey, A. and Whimbey L. S. (1975). New York: Lawrence Erlbaum, Associates)[11]. Για τους μαθητές/τριες όμως οι μεταγνωστική σκέψη είναι απαραίτητη καθώς ενισχύουν την ανάπτυξη της αυτογνωσίας και εφαρμογής της κατάλληλης στρατηγικής και αντιστρόφως.

6. Προσπάθεια για ακρίβεια:

Η προσπάθεια για ακρίβεια και τελειότητα συχνά ωθεί τους ανθρώπους σε έλεγχο, αξιολόγηση και αλλαγή προς το καλύτερο. Για αυτό το λόγο και είναι σημαντική ικανότητα για τους μαθητές/τριες. Μεταφέρει το ενδιαφέρον από την εκτέλεση μιας εργασίας στην δημιουργία κάτι ολοκληρωμένου και συντελεί σε καλύτερα αποτελέσματα και πιο επίμονους ανθρώπους, με υψηλότερους στόχους.

7. Διερώτηση:

Η επιλογή του κατάλληλου ερωτήματος αποτελεί συνήθη δυσκολία τόσο σε ενήλικες όσο και σε παιδιά. Ο διαχωρισμός των δεδομένων και των στοιχείων που λείπουν και η διατύπωση του σωστού ερωτήματος που θα οδηγήσει στα στοιχεία αυτά είναι ο ορισμός της συνήθειας της διερώτησης. Τα παιδιά σπανίως μπαίνουν στη διαδικασία αυτή και για αυτό καταλήγουν να αναζητούν στοιχεία που δεν χρειάζονται. Η κατάκτηση της συνήθειας αυτής είναι η αρχή για το σχεδιασμό πορείας προς την επίλυση ενός προβλήματος.

8. Εφαρμογή προϋπάρχουσας γνώση σε νέες καταστάσεις:

Η συνήθεια αυτή περιλαμβάνει την αναζήτηση προηγούμενης γνώσης, την αξιολόγηση της ως χρήσιμη ή μη στη συγκεκριμένη περίπτωση και έπειτα την εφαρμογή της. Δυστυχώς πολλοί μαθητές/τριες συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα και καταστάσεις σαν να είναι η πρώτη φορά αν και προσφάτως έχουν ασχοληθεί με σχεδόν ίδια. Η ικανότητα να μάθουν από προηγούμενες εμπειρίες και να ξαναχρησιμοποιήσουν τη γνώση αυτή είναι βασική μέθοδος ανάπτυξης τόσο στη σχολείο όσο και στην καθημερινότητα.

9. Σκέψη και επικοινωνία με σαφήνεια και ακρίβεια:

Πρόκειται για την ικανότητα να εκφράζεται κάποιος με σαφήνεια, χρησιμοποιώντας δόκιμους όρους, παραδείγματα και δίνοντας εξηγήσεις όπου αυτό χρειάζεται. Τόσο στο γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο η αποφυγή γενικεύσεων, διαστρεβλώσεων και παραλείψεων χαρακτηρίζει μια καθαρή σκέψη η οποία είναι αποτέλεσμα ολοκληρωμένης άποψης, που έχει υποστεί κριτική επεξεργασία. Η απουσία ακρίβειας στο λόγο των μαθητών/τριών είναι ένδειξη επιφανειακής κατανόησης και απόψεων χωρίς βάσεις.

10. Συλλογή δεδομένων με όλες τις αισθήσεις:

Οι περισσότερες πληροφορίες που συλλέγουμε προέρχονται από τις αισθήσεις και είναι αυτές που κινητοποιούν τη λειτουργία του εγκεφάλου. Δυστυχώς πολλοί μαθητές/τριες αρκούνται σε περιγραφές και δεν τολμούν να «δοκιμάσουν με τις αισθήσεις», να συμμετάσχουν σε καταστάσεις, γεγονός που περιορίζει κατά πολύ τα ερεθίσματα τους.

11. Δημιουργία, φαντασία, καινοτομία:

Η δημιουργικότητα δεν βρίσκεται στα γονίδια. Είναι μια διαρκής προσπάθεια για βελτίωση, εύρεση εναλλακτικής και μια άρνηση συμβιβασμού με την αποτυχία. Οι δημιουργικοί άνθρωποι συνήθως έχουν εσωτερικά κίνητρα και ανοιχτούς ορίζοντες, καθώς αφήνουν τα έργα τους ανοιχτά σε κριτικές των άλλων.

12. Αντιμετωπίζοντας καταστάσεις με δέος και ενδιαφέρον:

Το ενδιαφέρον για τον κόσμο γύρω μας αποτελεί το αρχικό κίνητρο για την γνώση και το «κυνήγι» της. Δυστυχώς πολλοί άνθρωποι στις μέρες μας είναι «κλειστοί» στο ζήτημα της περαιτέρω μάθησης και θεωρούν συχνά τη γνώση άχρηστη. Η πιο χρήσιμη όμως γνώση προέρχεται με προσωπική αναζήτηση σε θέματα που προκαλούν δέος και ενδιαφέρον και η αναζήτηση αυτή συνοδεύεται από ευχαρίστηση. Το δέος αυτό μπορεί να αποτελέσει βασικό κίνητρο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

13. Αναλαμβάνοντας ρίσκα με υπευθυνότητα:

Πρόκειται για εκείνη την πλευρά του ανθρώπινου χαρακτήρα που δύσκολα συμβιβάζεται και επιθυμεί να αλλάξει τις καταστάσεις χωρίς να φοβάται την αποτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος. Σαφώς τα ρίσκα αυτά πρέπει να αξίζουν και να μην γίνονται χωρίς προηγούμενη σκέψη, ενώ και η εκτίμηση των εμποδίων είναι απαραίτητη. Η ανάπτυξη μιας τέτοιας συνήθειας από πλευράς των μαθητών/τριών είναι ευεργετικής σημασίας τόσο για την κριτική τους σκέψης όσο και για τη δημιουργικότητα και τη γενικότερη επιτυχία τους.

14. Αίσθηση χιούμορ:

Η αίσθηση του χιούμορ είναι γνωστή ένδειξη εξυπνάδας. Δείχνει ανθρώπους που έχουν δυνατότητα να κάνουν συσχετίσεις, προβλέψεις και να αλλάζουν τις αναλογίες για να προκαλέσουν γέλιο. Το χιούμορ έχει θετικές επιδράσεις στην ψυχολογία των ανθρώπων, απελευθερώνει τη δημιουργικότητα και αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης αλλά και επικοινωνίας. Η δυνατότητα να κατανοούμε ποτέ μια κατάσταση είναι πραγματικά αστεία είναι σημαντική, ειδικά για τα παιδιά που συχνά κάνουν χιούμορ με στοιχεία όπως η διαφορετικότητα και οι δυσκολίες των άλλων. Το δημιουργικό χιούμορ αντιθέτως βοηθά να αναγνωρίζουμε τις εναλλακτικές.

15. Αμοιβαία σκέψη:

Πρόκειται για την εργασία σε ομάδες, την ανάπτυξη της συνεργατικότητας και του

αισθήματος της αμοιβαιότητας. Ο άνθρωπος είναι κοινωνικό και λειτουργεί καλύτερα και αποτελεσματικότερα, όταν συνεργάζεται με τους υπολοίπους, καθώς κανείς δεν έχει πάντα όλες εκείνες τις πληροφορίες για να κρίνει μια κατάσταση. Η συνεργασία απαιτεί δικαιολόγηση των απόψεων, εναλλαγή των οπτικών γωνιών, κατανόηση και ενσυναίσθηση, ενώ και η αποδοχή μιας απόφασης με την οποία κάποιο μέλος δεν είναι σύμφωνο αποτελεί ένα δύσκολο στοιχείο της διαδικασίας αυτής. Παρόλα αυτά, οι μαθητές/τριες σε καταστάσεις ομαδικής εργασίας αναπτύσσουν την κοινωνικότητα τους και τον αλτρουισμό, ανταλλάσσουν απόψεις, μαθαίνουν να ακούν τους άλλους και να υποχωρούν για το καλό του συνόλου, συμμορφώνονται με κανόνες και τέλος ενισχύουν τις διοικητικές τους ικανότητες. Τα παιδιά πρέπει να μούνται στην ομαδική εργασία, διότι μια τέτοια κατάσταση έχει ποικίλα οφέλη για αυτά και είναι πολύ κοντά σε αρκετά ρεαλιστικά περιβάλλοντα εργασίας.

16. Με ανοιχτούς ορίζοντες προς τη συνεχιζόμενη μάθηση:

Η συνήθεια αυτή αναδεικνύει την αξία της συνεχιζόμενης δια βίου μάθησης. Οι άνθρωποι, που την κατέχουν, είναι ανοικτοί σε νέα γνώση, περήφανοι και ταπεινοί ταυτόχρονα να παραδεχθούν ότι δεν ξέρουν κάτι. Η επιλογή νέων στόχων και η επεξεργασία ποικίλων πληροφοριών ή η εφαρμογή διαφόρων στρατηγικών χαρακτηρίζουν τους ανθρώπους αυτούς. Οι μαθητές/τριες μας πρέπει να αναγνωρίζουν την αξία της συνεχιζόμενης μάθησης, η οποία θα τους καθιστά ικανούς να παραμένουν ενεργά και παραγωγικά μέλη της κοινωνίας, ειδικά στις συνεχώς αναπτυσσόμενες κοινωνίες, που ζούμε σήμερα[12].

(απόσπασμα από τη μελέτη περίπτωσης δύο δημοτικών σχολείων στην Σουηδία, Πτυχιακή Εργασία για το ΑΠΘ/ΠΤΔΕ)

Διαβάστε ολόκληρη την πολύ ενδιαφέρουσα εργασία στον παρακάτω σύνδεσμο.

<http://paroutsas.jmc.gr/swed/gottsund.htm>

Ο σύνδεσμος του σχολείου είναι [εδώ](#)

<https://piforce.blogspot.gr>

[1] Όπως ανακτήθηκε στις 12/06/2014:

http://www.uppsala.se/upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Om_kommunen/Omradesfakta/Gottsunda.pdf

[2] Όπως ανακτήθηκε στις 12/06/2014:

http://www.gottsundaskolan.uppsala.se/profiler_intro.html

[3] Όπως ανακτήθηκε στις 12/06/2014:

<http://www.edchange.org/multicultural/papers/caleb/multicultural.html>

[4] Όπως ανακτήθηκε στις 12/06/2014 :

<http://www.gottsundaskolan.uppsala.se/dokument/likabehandlingsplan.pdf>

[5] Όπως ανακτήθηκε στις 05/01/2014:

http://translate.google.gr/translate?sl=auto&tl=en&js=n&prev=_t&hl=el&ie=UTF-8&u=http%3A%2F%2Fwww.gottsundaskolan.uppsala.se%2Fdokument%2Flikabehandlingsplan.pdf

[6] Όπως ανακτήθηκε στις 12/06/2014:

https://seminardoukas.wikispaces.com/file/view/11_%CE%94%CE%9C_Bloom_S.pdf

[7] Όπως ανακτήθηκε στις 05/01/2014:

https://seminardoukas.wikispaces.com/file/view/11_%CE%94%CE%9C_Bloom_S.pdf

[8] Όπως ανακτήθηκε στις 05/01/2014: http://en.wikipedia.org/wiki/Six_Thinking_Hats

[9] Arthur L. Costa and Bena Kallick (2000), « Habits of Mind: A Developmental Series»

[10] Βλ. 62

[11] Whimbey, A. and Whimbey L. S. (1975), «Intelligence Can Be Taught».

[12] Arthur L. Costa and Bena Kallick (2000), « Habits of Mind: A Developmental Series»

[13] Όπως ανακτήθηκε στις 05/01/2014 από

<http://www.netschoolbook.gr/epimorfosi/multiple-intell.html>

[14] Skolverket (2011), «Curriculum for the compulsory school, preschool class and the leisure-time centre»

<http://paroutsas.jmc.gr/swed/gottsund.htm>

πηγή

© 2017, . Για την αναδημοσίευση της είδησης από άλλες ιστοσελίδες είναι απαραίτητη η αναφορά του link προς το άρθρο του sep4u.gr

-
-
-
-
-
-